

BOSHLANG'ICH UMUMIY TA'LIM PEDAGOGLARI VA PSIXOLOGLARNING HAMKORLIKDAGI TAYYORGARLIK TEXNOLOGIYASINI SHAKLLANTIRISHDA INTEGRATIV YONDASHUV

Turg'unov Mirjalol Mirzahamdam o'g'li
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Farg'ona davlat universiteti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17596228>

Annotatsiya. Maqolada boshlang'ich umumiy ta'lim pedagoglari va psixologlarning hamkorlikdagi tayyorgarlik texnologiyasini shakllantirish jarayonida integrativ yondashuvning nazariy-metodik asoslari yoritilgan. Integrativ yondashuv ta'limning turli komponentlarini yagona tizimda birlashtirgan holda, o'qituvchi va psixologning o'zaro faoliyatini uyg'unlashtirishni nazarda tutadi. Tadqiqotning maqsadi – boshlang'ich ta'limda pedagogik va psixologik kompetensiyalarni integratsiyalashgan holda shakllantirishning samarali texnologiyasini ishlab chiqishdir.

Kalit so'zlar: integrativ yondashuv, pedagog-psixolog hamkorligi, tayyorgarlik texnologiyasi, kompetensiya, boshlang'ich ta'lim, inklyuziv muhit, refleksiya.

Kirish (Introduction). Boshlang'ich umumiy ta'lim tizimida bolalar shaxsining har tomonlama shakllanishi pedagog va psixologlarning uzviy hamkorligini talab etadi. Chunki bola rivojlanishining kognitiv, emotsional va ijtimoiy sohalarida o'zaro chambarchas bog'liq.

An'anaviy tayyorlov tizimida pedagoglar asosan didaktik yondashuvlarga, psixologlar esa diagnostika va maslahat faoliyatiga yo'naltiriladi. Ammo hozirgi davrda bu ikki yo'nalishning **integratsiyasi** zaruriyatga aylanmoqda. Integrativ yondashuv ta'limni faqat bilim berish emas, balki shaxsni rivojlantirish, muvozanatli o'zgarishlarga yo'naltirishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim pedagoglari va psixologlarning hamkorlikdagi tayyorgarlik texnologiyasini integrativ tamoyillar asosida shakllantirish masalasi yoritiladi.

Metodlar. Tadqiqot davomida quyidagi metodlardan foydalanildi:

1. **Tizimli-tahliliy yondashuv** – pedagogik va psixologik tayyorlov jarayonlarini yagona tizimda ko'rib chiqish.
2. **Pedagogik modellashtirish** – integrativ tayyorlov texnologiyasining strukturaviy modelini ishlab chiqish.
3. **Eksperimental kuzatuv** – talabalarning hamkorlikdagi amaliy mashg'ulotlarida o'zaro munosabatni tahlil qilish.
4. **So'rovnoma va suhbat** – bo'lajak pedagog va psixologlarning tayyorlovga bo'lgan motivatsiyasi hamda kasbiy refleksiyasini o'rganish.
5. **Kontent tahlil** – O'zbekiston Respublikasi "Inklyuziv ta'lim konsepsiyasi" (2020) va xorijiy universitetlar tajribalarini solishtirish.

Natijalar

Tadqiqot natijalariga ko'ra, integrativ yondashuv asosidagi tayyorlov texnologiyasi to'rtta asosiy **komponentni** o'z ichiga oladi:

Komponent nomi	Mazmuni	Integrativ xususiyati
1. Motivatsion-kommunikativ	Pedagog va psixolog o'rtasida ijtimoiy-psixologik hamkorlikni shakllantirish,	Jamoaviy faoliyat va o'zaro ishonchni mustahkamlash.

	empatiya va muloqot madaniyatini rivojlantirish.	
2. Kognitiv-informatsion	Pedagogik va psixologik bilimlarni uyg'un o'rganish (psixodiagnostika, bolalar psixologiyasi, metodika).	Tarmoqli bilimlar integratsiyasi, umumiy kompetensiyalar.
3. Amaliy-faoliyatli	Birgalikdagi mashg'ulotlarda o'yinli, kuzatuvli va diagnostik metodlarni qo'llash.	Nazariya va amaliyot birligiga erishish.
4. Refleksiv-aksiologik	O'z faoliyatini tahlil qilish, kasbiy qadriyatlarni anglash, o'zini rivojlantirish.	O'zaro baholash va refleksiya orqali kasbiy o'sish.

Integrativ yondashuvning afzalliklari:

- Pedagogik va psixologik bilimlarning o'zaro uyg'unlashuvi;
- Talabalar o'rtasida kasbiy hamkorlik madaniyatining shakllanishi;
- Ta'lim-tarbiya jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni kuchaytirish;
- Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan ishlashda yagona diagnostik va korreksion metodikani qo'llash imkoniyati.

Munozara (Discussion)

Integrativ yondashuv asosidagi hamkorlik texnologiyasi **pedagogik-psixologik sinergiyani** yuzaga keltiradi. Bunda o'qituvchi bolaning o'quv faoliyatini boshqaruvchi, psixolog esa shaxsiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlovchi sub'ekt sifatida qaraladi.

Bunday modelda ikki mutaxassisning vazifalari quyidagicha farqlanadi, lekin maqsad jihatidan uyg'unlashadi:

- **Pedagog:** o'qitish, o'rgatish, rivojlantirish;
- **Psixolog:** tahlil qilish, tushuntirish, korreksion yordam berish.

Integratsiya jarayoni natijasida pedagog ham psixologik savodxonlikni egallaydi, psixolog esa pedagogik jarayonni tahlil qilish kompetensiyasini rivojlantiradi. Natijada, bolaning ta'limiy, emotsional va ijtimoiy rivojlanishida uzviylik ta'minlanadi.

Xulosa

1. Boshlang'ich ta'limda pedagog va psixologlarni birgalikda tayyorlash texnologiyasi integrativ yondashuv asosida amalga oshirilganda, ularning kasbiy kompetensiyalari o'zaro boyitiladi.
2. Integrativ modelning motivatsion, kognitiv, faoliyatli va refleksiv komponentlari o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiladi.
3. Ushbu yondashuv ta'lim tizimida psixologik-pedagogik uyg'unlikni kuchaytiradi, shuningdek, inklyuziv muhitda hamkorlik madaniyatini shakllantiradi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Vygotskiy L.S. *Defektologiya asoslari*. – Moskva, 1997.
2. Luriya A.R. *Insonning oliy psixik funksiyalari tuzilishi va rivojlanishi*. – Moskva, 1982.
3. Lebedinskiy V.V. *Anomal bolalar psixologiyasi*. – Moskva, 2003.
4. O'zbekiston Respublikasi "Inklyuziv ta'lim konsepsiyasi". – Toshkent, 2020.
5. Jalolov A., Sodiqov S. *Maxsus pedagogika va psixologiya asoslari*. – Toshkent, 2022.